

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування

Навчально-науковий інститут права
Кафедра правоохоронної діяльності та спеціальних юридичних
дисциплін

07-01-152М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних завдань та самостійної роботи
з навчальної дисципліни
«Основи безоплатної правничої допомоги»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Право»
спеціальності 081 «Право»
денної та заочної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою
з якості ННІ права
Протокол № 03 від 15.10.2024 р.

Рівне – 2024

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Основи безоплатної правничої допомоги» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Право» спеціальності 081 «Право» денної та заочної форми навчання. [Електронне видання] / Рогозіннікова К. С., Сахнюк В. В. – Рівне : НУВГП, 2024. – 57 с.

Укладачі: Рогозіннікова Катерина Сергіївна, к.ю.н., доцентка кафедри правоохоронної діяльності та спеціальних юридичних дисциплін; Сахнюк Віта Володимирівна, доктор філософії з права, доцентка кафедри інформаційного права та юридичної журналістики.

Відповідальний за випуск: Гришко Вікторія Іванівна, кандидатка педагогічних наук, доцентка, в. о. завідувача кафедри правоохоронної діяльності та спеціальних юридичних дисциплін.

Керівник групи забезпечення спеціальності 081 «Право»   І. В. Мішук

ЗМІСТ

Передмова	3
1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЇЇ СТРУКТУРА	4
1.1. Опис освітньої компоненти.....	4
1.2. Тематика практичних занять.....	8
1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики.....	9
1.4. Критерії та шкала оцінювання	10
2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	13
3. САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	44
4. ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	46
5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	50

© К. С. Рогозіннікова,
В. В. Сахнюк, 2024
© НУВГП, 2024

Передмова

Шановні студенти!

Навчальна дисципліна «Основи безоплатної правничої допомоги» спрямована на ознайомлення студентів з правовими основами системи безоплатної правничої допомоги, її структурою, принципами функціонування, а також механізмами надання правничої допомоги в Україні. Вивчення цієї дисципліни дає змогу зрозуміти важливість доступу до правосуддя для соціально вразливих груп населення, зокрема малозабезпечених осіб, внутрішньо переміщених осіб, осіб з інвалідністю та інших категорій громадян, які мають право на безоплатну правничу допомогу.

У процесі навчання студенти отримають знання про нормативно-правову базу безоплатної правничої допомоги, зокрема Закон України «Про безоплатну правничу допомогу», ознайомляться з функціонуванням системи правових консультацій, процедурою надання правничої допомоги, а також із практичними аспектами реалізації правових консультацій та представництва в судах і органах державної влади.

Знання, отримані в рамках цієї дисципліни, допоможуть студентам розуміти важливість правничої допомоги для забезпечення правосуддя; орієнтуватися в правовому полі, що регулює надання такої допомоги; надавати консультації з питань правничої допомоги у професійній діяльності.

Дисципліна також сприятиме формуванню в студентів правової свідомості, етичної відповідальності та соціальної активності у правовому середовищі.

Пропоновані методичні вказівки допоможуть зорієнтуватись при підготовці до практичних занять, виконання індивідуального науково-дослідного завдання, організувати самостійну роботу.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЇЇ СТРУКТУРА

1.1. Опис освітньої компоненти

Метою дисципліни “Основи безоплатної правничої допомоги” є формування у студентів системного розуміння правових основ та практичних аспектів надання безоплатної правничої допомоги в Україні. Дисципліна спрямована на підготовку фахівців, здатних забезпечувати рівний доступ до правосуддя для вразливих категорій населення, а також на розвиток у студентів компетентностей у сфері правового захисту та правових консультацій; сприяє розвитку здатності до аналізу складних правових ситуацій, застосування правових норм для захисту прав клієнтів, а також навички ефективної комунікації з різними соціальними групами, зокрема тими, хто перебуває в складних життєвих обставинах. Студенти повинні навчитися чітко та зрозуміло пояснювати правові питання, доносячи інформацію до клієнтів з різними рівнями юридичної обізнаності.

Завдання навчальної дисципліни:

1. Ознайомити з нормативно-правовою базою. Основні законодавчі акти, які регулюють діяльність системи безоплатної правничої допомоги в Україні, зокрема Закону України “Про безоплатну правничу допомогу”. Вивчення міжнародних стандартів у сфері правової допомоги та співвідношення міжнародних стандартів з національним законодавством.

2. Розуміння структури та функціонування системи безоплатної правничої допомоги. Сформувати у студентів уявлення про організаційні моделі надання правничої допомоги, включаючи функціонування центрів правничої допомоги, їх структуру, завдання та порядок взаємодії з іншими державними і недержавними інституціями.

3. Навчити студентів працювати з реальними правовими кейсами та документами. Сприяти розвитку практичних навичок

складання заяв, позовів, інших юридичних документів, які використовуються в процесі надання правничої допомоги.

4. Розвиток навичок представництва інтересів клієнтів. Підготовка студентів до професійного представництва інтересів клієнтів у судах, органах державної влади, місцевого самоврядування та інших інституціях.

5. Формування етичних принципів правничої допомоги. Особливу увагу слід приділити вихованню професійної етики та відповідальності юриста, який надає безоплатну правничу допомогу.

6. Навчити комунікативним та аналітичним навичкам. Студенти мають розвивати вміння ефективної комунікації з клієнтами різних соціальних категорій, зокрема вразливих груп населення.

7. Розвиток навичок правового консультування. Забезпечити студентів необхідними знаннями та вміннями для проведення правових консультацій. Вони повинні вміти чітко, доступно та ефективно пояснювати клієнтам правові аспекти їхніх справ, давати рекомендації щодо правових дій, а також забезпечувати підтримку на всіх етапах вирішення правових проблем.

Компетентності:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

ЗК17. Здатність до ініціативності, генерування нових ідей, адаптації та дій в нових ситуаціях.

ЗК18. Здатність володіти навичками публічних виступів, ведення переговорів, професійної та наукової дискусії, підготовка та демонстрація результатів дослідження

ЗК19. Здатність мобілізувати ресурси, організувати та планувати власну діяльність

ЗК20. Вміння працювати з даними, володіти інформаційному грамотністю, комунікацією та взаємодією у цифровому суспільстві.

Фахові компетентності спеціальності (ФК)

СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.

СК5. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.

СК6. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.

СК7. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК9. Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.

СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

Програмні результати навчання (ПРН). Результати навчання (РН)

РН1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

РН2. Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.

РН3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

РН4. Знати та розуміти основи права Європейського Союзу.

РН5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

РН6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

РН8. Застосовувати інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.

РН9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

РН10. Вільно спілкуватись державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, із застосуванням правничої термінології.

РН11. Мати базові навички риторики.

РН12. Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.

РН13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

РН14. Використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для правничої діяльності.

РН15. Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.

РН16. Використовувати комп'ютерні програмами, необхідні у

правничій діяльності.

РН17. Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди.

1.2. Тематика практичних занять

№ п\п	Назва теми	К-сть годин лекції (денна/заоч чна)	К-сть годин практичні (денна/заоч на)
МОДУЛЬ I			
1.	Поняття права на безоплатну правничу допомогу та його місце в системі конституційних прав.	2 год. / 2 год.	2 год. / 1 год.
2.	Нормативно-правове регулювання та принципи державної політики у сфері надання безоплатної правничої допомоги.	2 год. / 1 год.	4 год. / 2 год.
3.	Адміністративно-правові аспекти організації безоплатної правничої допомоги в Україні.	2 год. / 1 год.	4 год. / 2 год.
4.	Правовий статус та організація системи безоплатної первинної правничої допомоги в Україні.	2 год. / 1 год.	2 год. / 1 год.
5.	Правовий статус та організація системи безоплатної вторинної правничої допомоги в Україні.	2 год. / 1 год.	2 год. / 1 год.
МОДУЛЬ II			
6.	Критерії та умови отримання безоплатної правничої допомоги в Україні.	2 год. / 1 год.	2 год. / 1 год.

7.	Особливості взаємодії системи безоплатної правничої допомоги з адвокатами, правоохоронними та судовими органами.	2 год. / 1 год.	2 год. / 1 год.
8.	Діяльність інших агентів забезпечення права на безоплатну правничу допомогу.	2 год. / 1 год.	2 год. / 1 год.
9.	Особливості забезпечення якості безоплатної правничої допомоги. Етика та професійні стандарти у сфері безоплатної правничої допомоги.	2 год. / 1 год.	2 год. / 1 год.
10.	Міжнародний досвід безоплатної правничої допомоги.	2 год. / 1 год.	2 год. / 1 год.
11.	Особливості надання безоплатної правничої допомоги в окремих категоріях справ.	2 год. / 1 год.	6 год. / 2 год.

1.3. Контрольні заходи та засоби діагностики

Поточний контроль знань здобувачів освіти з освітньої компоненти проводиться у формах:

- усного опитування на практичних заняттях;
- аналіз та складання процесуальних документів;
- оцінки самостійно опрацьованого матеріалу;
- оцінки за написання ессе, наукових статей, тез наукових доповідей, презентацій та участь в обговоренні проблемних питань;
- оцінка виконання індивідуального науково-дослідного завдання.

1.4. Критерії та шкала оцінювання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного контролю з освітньої компоненти “Юридична клінічна освіта” є:

- повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених силябусом освітньої компоненти;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом освітньої компоненти, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв’язку і розвитку;
- характер відповідей на поставленні питання (чіткість, логічність, лаконічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв’язання практичних занять;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

Оцінювання результатів поточного контролю проводиться у розрахунку від 0 до 100 балів.

Основними методами оцінювання є:

- аналіз усних відповідей;
- виконання практичних завдань;
- аналіз та складання правових документів;
- написання есе, наукових статей, тез наукових доповідей.

Оцінювання виконання завдань здійснюється за такими критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленими до цілого числа):

0% - завдання не виконано;

40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% - завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження здобувача освіти не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки несистемного характеру ;

100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Національна шкала оцінювання

Кількість набраних балів студентом	Оцінка за національною шкалою
90-100 балів	Зараховано
82-89 балів	
74-81 балів	
64-73 балів	
60-63 балів	
35-59 балів	Не зараховано з можливістю повторного складання
1-34 балів	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням курсу

2. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

МОДУЛЬ І

Тема 1. Поняття права на безоплатну правничу допомогу та його місце в системі конституційних прав.

План лекції

1. Поняття права на безоплатну правничу допомогу.
2. Місце права на безоплатну правничу допомогу в системі прав людини.
3. Співвідношення права на безоплатну правничу допомогу з правом на доступ до правосуддя.
4. Співвідношення права на безоплатну правничу допомогу з правом на захист.
5. Право на безоплатну первинну правничу допомогу.
6. Право на безоплатну вторинну правничу допомогу.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке право на безоплатну правничу допомогу, і як воно визначається в українському законодавстві?
2. Які основні елементи включає в себе поняття безоплатної правничої допомоги?
3. Які категорії осіб мають право на безоплатну правничу допомогу?
4. Яке місце займає право на безоплатну правничу допомогу в загальній системі прав людини?
5. Як право на безоплатну правничу допомогу забезпечує реалізацію інших прав людини?
6. Чи є право на безоплатну правничу допомогу основним чи допоміжним правом у системі прав людини?
7. Як право на безоплатну правничу допомогу сприяє реалізації права на доступ до правосуддя?

8. У чому полягає зв'язок між цими двома правами, і чи може доступ до правосуддя бути обмеженим через відсутність безоплатної правничої допомоги?

9. Яким чином право на безоплатну правничу допомогу спрямоване на подолання бар'єрів у доступі до правосуддя?

10. У чому полягає взаємозв'язок між правом на безоплатну правничу допомогу та правом на захист?

11. Чи можна вважати право на захист у кримінальному провадженні частиною права на безоплатну правничу допомогу?

12. Які випадки забезпечення права на захист передбачають безоплатну правничу допомогу?

13. Що включає в себе поняття безоплатної первинної правничої допомоги?

14. Яким категоріям осіб надається право на безоплатну первинну правничу допомогу?

15. Як відбувається процес надання первинної правничої допомоги, і які установи відповідальні за її надання?

16. У чому полягає відмінність між первинною та вторинною правничою допомогою? Суб'єкти права на безоплатну вторинну правничу допомогу.

17. Який порядок подання звернення про надання безоплатної вторинної правничої допомоги?

18. Який порядок розгляду звернень про надання безоплатної вторинної правничої допомоги?

19. Які підстави та порядок припинення надання безоплатної вторинної правничої допомоги?

Завдання № 1

Підготувати есе на одну із тем:

1. Право на безоплатну правничу допомогу як основний елемент правової держави.

2. Еволюція права на безоплатну правничу допомогу в контексті розвитку конституційних прав.

3. Соціальна функція права на безоплатну правничу допомогу в умовах конституційної демократії.

Завдання № 2

Порівняйте конституційне закріплення права на безоплатну правничу допомогу в Україні та одній із європейських країн (наприклад, Німеччині або Франції). Які спільні риси та відмінності ви можете виявити? Оцініть, наскільки українська система відповідає європейським стандартам. Відповідь підготуйте у формі таблиці.

Завдання № 3

Ознайомитись з судовою практикою Європейського суду з прав людини, що стосується права на безоплатну правничу допомогу. Виберіть одну справу та проведіть її юридичний аналіз. Як суд визначив баланс між правом на правничу допомогу і правом на справедливий суд?

Завдання № 4

Уявіть, що ви працюєте правником у центрі надання безоплатної правової допомоги. До вас звертається малозабезпечена особа, яка потребує допомоги у вирішенні трудового спору. Опишіть, як ви будете діяти в рамках надання безоплатної правничої допомоги. Які послуги ви зможете надати? На які конституційні права та законодавчі акти ви будете посилалися?

Література (основна: 1, 2, 4, 5, 7, 8, 20, 21, 25; допоміжна: 37, 39, 47, 48, 49, 50, 53, 56, 58).

Тема 2. Нормативно-правове регулювання та принципи державної політики у сфері надання безоплатної правничої допомоги.

План лекції

1. Міжнародні договори та міжнародні стандарти у сфері забезпечення права на безоплатну правничу допомогу.
2. Національне законодавство у сфері безоплатної правничої допомоги.
3. Співвідношення міжнародних стандартів з національним законодавством.
4. Принципи державної політики у сфері надання безоплатної правничої допомоги.

Питання для самоконтролю:

1. Які основні міжнародні документи регулюють питання надання безоплатної правничої допомоги?
2. Які зобов'язання щодо забезпечення безоплатної правничої допомоги взяла на себе Україна, підписавши міжнародні договори?
3. Які ключові положення міжнародного права гарантують право на безоплатну правничу допомогу для соціально вразливих категорій громадян?
4. Як Європейська конвенція з прав людини та рішення Європейського суду з прав людини впливають на стандарти надання безоплатної правничої допомоги?
5. Якими законодавчими актами України регулюється право на безоплатну правничу допомогу?
6. Як Закон України “Про безоплатну правничу допомогу” визначає право на первинну та вторинну правничу допомогу?
7. Які категорії громадян мають право на отримання безоплатної правничої допомоги згідно з українським законодавством?
8. Які органи та установи в Україні відповідальні за надання безоплатної правничої допомоги, і як регулюється їхня діяльність?
9. Як міжнародні стандарти права на безоплатну правничу допомогу впливають на національне законодавство України?

10. Чи відповідає українське законодавство міжнародним стандартам у сфері забезпечення безоплатної правничої допомоги? Якщо ні, які існують розбіжності?

11. Які механізми впровадження міжнародних норм у національне законодавство України щодо безоплатної правничої допомоги?

12. Як практика Європейського суду з прав людини впливає на розвиток національного законодавства в Україні у сфері безоплатної правничої допомоги?

13. Які основні принципи державної політики України у сфері надання безоплатної правничої допомоги?

14. Як принцип доступності реалізується в системі безоплатної правничої допомоги в Україні?

15. Яким чином держава забезпечує якість послуг у сфері безоплатної правничої допомоги?

Завдання № 1

Підготувати есе на одну із тем:

1. Еволюція нормативно-правового регулювання безоплатної правничої допомоги в Україні .

2. Державна політика щодо надання безоплатної правничої допомоги: баланс між доступністю та якістю послуг.

3. Прозорість та підзвітність у системі надання безоплатної правничої допомоги: сучасні виклики та шляхи вдосконалення.

4. Особливості нормативного регулювання надання безоплатної правничої допомоги різним категоріям населення.

Завдання № 2

Дослідити, як інші країни регулюють надання безоплатної правничої допомоги (наприклад, Німеччина, Велика Британія, США). Порівняйте моделі, які використовуються в цих країнах, з українською системою та запропонуйте можливі вдосконалення на основі іноземного досвіду. Відповідь підготуйте у формі таблиці.

Завдання № 3

Створити власну модель державної програми, яка спрямована на вдосконалення системи безоплатної правничої допомоги:

1. Визначити цільову аудиторію програми (наприклад, безробітні, сільське населення).
2. Розробити конкретні заходи для покращення доступності та якості правничої допомоги.
3. Запропонувати механізми фінансування та моніторингу ефективності програми.

Завдання № 4

Підготувати звернення від імені клієнта для отримання безоплатної правничої допомоги. Заява повинна включати:

1. Опис проблеми клієнта (наприклад, трудовий спір, земельний конфлікт).
2. Пояснення, чому клієнт має право на безоплатну правничу допомогу згідно законодавства.
3. Обґрунтування необхідності втручання центру безоплатної правничої допомоги.

Література: (основна: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 20, 21, 24, 25, 31; допоміжна: 38, 57, 58, 59, 68, 72).

Тема 3. Адміністративно-правові аспекти організації безоплатної правничої допомоги в Україні.

План лекції

1. Розвиток системи безоплатної правової допомоги в Україні на різних етапах.
2. Законодавчі зміни та реформи в системі безоплатної правничої допомоги в Україні.
3. Управлінська структура вітчизняної системи безоплатної правничої допомоги.
4. Регулювання та контроль з боку державних органів.

5. Проблеми та перспективи розвитку адміністративно-правового забезпечення системи безоплатної правничої допомоги.

6. Суб'єкти адміністративно-правового забезпечення безоплатної правничої допомоги.

Питання для самоконтролю:

1. Які етапи розвитку пройшла система безоплатної правової допомоги в Україні від моменту її впровадження до сьогодні?

2. Як змінилася система надання безоплатної правничої допомоги після ухвалення Закону України “Про безоплатну правову допомогу“ в 2011 році?

3. Які історичні події та соціальні виклики впливали на розвиток системи безоплатної правничої допомоги в Україні?

4. Як еволюція цієї системи вплинула на доступ громадян до правосуддя?

5. Які ключові законодавчі зміни було впроваджено в Україні для вдосконалення системи безоплатної правничої допомоги?

6. Які основні зміни були внесені до Закону України “Про безоплатну правову допомогу“ протягом останніх років?

7. Як впровадження нових законодавчих актів та підзаконних нормативно-правових актів сприяло розвитку правничої допомоги в Україні?

8. Яка управлінська структура забезпечує функціонування системи безоплатної правничої допомоги в Україні?

9. Які державні органи відповідають за координацію надання безоплатної правничої допомоги на національному та регіональному рівнях?

10. Які управлінські проблеми виникають у процесі організації безоплатної правничої допомоги?

11. Які державні органи здійснюють контроль за діяльністю системи безоплатної правничої допомоги?

12. Як держава забезпечує контроль за якістю надання безоплатної правничої допомоги?

13. Чи існують незалежні органи, які здійснюють оцінку ефективності надання безоплатної правничої допомоги?

14. Які основні проблеми існують у сфері адміністративно-правового забезпечення безоплатної правничої допомоги в Україні?

15. Які заходи можуть бути вжиті для покращення управлінської та правової структури системи безоплатної правничої допомоги?

16. Які перспективи та можливості вдосконалення системи безоплатної правничої допомоги на основі міжнародного досвіду?

17. Які органи державної влади є суб'єктами адміністративно-правового забезпечення безоплатної правничої допомоги в Україні?

18. Яка роль Міністерства юстиції України у функціонуванні системи безоплатної правничої допомоги?

19. Які завдання та функції покладаються на регіональні та місцеві центри з надання безоплатної правничої допомоги?

20. Які суб'єкти поза державними структурами беруть участь у забезпеченні безоплатної правничої допомоги (громадські організації, адвокати)?

Завдання № 1

Підготувати есе на одну із тем:

1. Історія розвитку системи безоплатної правничої допомоги в Україні: від витоків до сучасності.

2. Реформи у сфері безоплатної правничої допомоги: досягнення та виклики.

3. Прозорість і підзвітність у системі безоплатної правничої допомоги: виклики та шляхи вдосконалення.

4. Державна політика у сфері безоплатної правничої допомоги: баланс між доступністю та якістю.

Завдання № 2

Складіть пропозицію щодо змін до Закону України “Про безоплатну правничу допомогу”, яка б сприяла покращенню доступу до

правничої допомоги для соціально незахищених верств населення (наприклад, людей з інвалідністю чи пенсіонерів).

Завдання № 3

1. Провести дослідження на основі публічно доступних даних (звіти, відгуки громадян, новини) про якість надання безоплатної правничої допомоги в різних регіонах України. Підготуйте висновки про найпоширеніші проблеми, з якими стикаються громадяни при отриманні допомоги. Відповідь підготуйте у вигляді таблиці.

2. Проаналізуйте, як прийняття Закону України “Про безоплатну правову допомогу“ в 2011 році змінило ситуацію з доступом до правосуддя в Україні. Складіть порівняльну таблицю “До і після“ реформи, зазначивши ключові зміни.

Завдання № 4

Відвідайте або досліджуйте діяльність одного з центрів безоплатної правничої допомоги у вашому регіоні (можна через сайт або звіти). Підготуйте звіт про структуру та діяльність центру: скільки людей звертається, які категорії справ розглядаються, які проблеми виникають.

Література (основна: 1, 2, 3, 4, 5, 14, 15, 16, 20, 21, 24, 25, 29, 31; допоміжна: 32, 34, 35, 51, 72, 73).

Тема 4. Правовий статус та організація системи безоплатної первинної правничої допомоги в Україні.

План лекції

1. Система надавачів первинної правничої допомоги.
2. Організація діяльності системи безоплатної первинної правничої допомоги.
3. Повноваження працівників системи безоплатної первинної правничої допомоги.

4. Особливості залучення органами місцевого самоврядування юридичних осіб приватного права до надання безоплатної первинної правничої допомоги.

5. Проблемні аспекти забезпечення права на безоплатну первинну правничу допомогу в територіальних громадах.

Питання для самоконтролю:

1. Які організації та установи є надавачами безоплатної первинної правничої допомоги в Україні?

2. Яку роль виконують органи місцевого самоврядування та державні установи в наданні первинної правничої допомоги?

3. Чи мають право громадські організації та юридичні фірми надавати безоплатну первинну правничу допомогу? Які умови вони повинні виконати?

4. Як здійснюється координація роботи між різними надавачами первинної правничої допомоги?

5. Яким чином організована робота центрів надання безоплатної первинної правничої допомоги в Україні?

6. Які основні завдання та функції покладаються на ці центри, і як вони взаємодіють із клієнтами?

7. Які послуги надаються в рамках первинної правничої допомоги, і хто має право на їх отримання?

8. Як система безоплатної первинної правничої допомоги взаємодіє з іншими соціальними службами та державними установами?

9. Які обов'язки та повноваження мають працівники, що надають безоплатну первинну правничу допомогу?

10. Яким чином контролюється якість роботи працівників системи безоплатної правничої допомоги? Яка відповідальність покладається на працівників у разі неналежного виконання своїх обов'язків?

11. Які кваліфікаційні вимоги висуваються до працівників системи безоплатної правничої допомоги?

12. Які правові та організаційні умови повинні виконуватися для залучення приватних юридичних осіб до цієї діяльності?

13. Які переваги та ризики виникають у разі залучення приватних юридичних осіб до системи безоплатної правничої допомоги?

14. Як держава та місцеві органи контролюють якість правових послуг, наданих юридичними особами приватного права?

15. Які основні проблеми виникають при організації надання безоплатної первинної правничої допомоги в територіальних громадах?

16. Чи є достатньою кількістю центрів правничої допомоги в сільських та віддалених районах? Які можливі шляхи вирішення проблем, пов'язаних із доступом до безоплатної правничої допомоги у віддалених та сільських районах?

17. Як рівень фінансування впливає на якість та доступність первинної правничої допомоги в громадах?

Завдання № 1

Підготувати есе на одну із тем:

1. Юридичні особи приватного права як надавачі безоплатної первинної правничої допомоги: можливості та виклики.

2. Контроль якості безоплатної первинної правничої допомоги: роль державних і недержавних організацій .

3. Міжнародний досвід у сфері безоплатної первинної правничої допомоги: уроки для України.

Завдання № 2

Порівняйте систему безоплатної правничої допомоги в Україні з аналогічними системами в інших країнах (наприклад, Польща, Німеччина або Великобританія). Створіть таблицю або презентацію, де будуть вказані:

- Основні відмінності в організації системи.
- Переваги та недоліки кожної з систем.

- Рекомендації щодо вдосконалення української системи.

Завдання № 3

Організуйте рольову гру, де одна група студентів грає роль працівників центру надання правничої допомоги, а інша група - громадян, які звертаються за допомогою. Завдання “юристів” - надати консультацію відповідно до законодавства.

Література (основна: 1, 2, 3, 4, 5, 14, 15, 16, 20, 21, 24, 25, 31; допоміжна: 46, 61, 71, 73).

Тема 5. Правовий статус та організація системи безоплатної вторинної правничої допомоги в Україні.

План лекції

1. Система надавачів вторинної правничої допомоги.
2. Організація діяльності системи безоплатної вторинної правничої допомоги.
3. Функції та повноваження центрів з надання безоплатної вторинної правничої допомоги.
4. Адвокат у системі безоплатної вторинної правничої допомоги.

Питання для самоконтролю:

1. Які установи та організації надають безоплатну вторинну правничу допомогу в Україні?
2. Яка роль адвокатів та інших юридичних професіоналів у наданні вторинної правничої допомоги?
3. Як здійснюється координація між державними та недержавними суб'єктами в системі вторинної правничої допомоги?
4. Які вимоги висуваються до організацій, які надають безоплатну вторинну правничу допомогу?

5. Яким чином організована система надання безоплатної вторинної правничої допомоги в Україні?
6. Як діють регіональні центри надання вторинної правничої допомоги, та яким чином вони взаємодіють із клієнтами?
7. Які категорії громадян мають право на отримання безоплатної вторинної правничої допомоги?
8. Які механізми забезпечують прозорість і контроль за роботою системи вторинної правничої допомоги?
9. Які основні завдання центрів з надання безоплатної вторинної правничої допомоги?
10. Яким чином центри з надання правничої допомоги здійснюють представництво інтересів клієнтів у судах?
11. Як центри забезпечують правовий захист соціально вразливих верств населення?
12. Які заходи контролю якості послуг впроваджують центри для підвищення ефективності своєї роботи?
13. Яка роль адвоката в наданні безоплатної вторинної правничої допомоги?
14. Як відбувається процес призначення адвоката для надання безоплатної вторинної правничої допомоги?
15. Які вимоги висуваються до адвокатів, що надають правову допомогу в межах системи безоплатної правничої допомоги?
16. Які виклики виникають перед адвокатами в процесі надання безоплатної правничої допомоги, і як вони можуть бути вирішені?

Завдання № 1

Підготувати есе на одну із тем:

1. Безоплатна правничка допомога як основа доступу до правосуддя: виклики та можливості.
2. Безоплатна правничка допомога: соціальна відповідальність держави та громадських організацій.
3. Аналіз ефективності системи первинної безоплатної правничої допомоги в Україні.

4. Важливість безоплатної вторинної правничої допомоги для соціально вразливих груп.

5. Міжнародні моделі безоплатної правничої допомоги: переваги та недоліки.

Завдання № 2

Дослідіть роботу одного з регіональних центрів надання безоплатної вторинної правничої допомоги (через вебсайт або відвідування). Підготуйте звіт, який охоплює такі питання:

1. Основні надавачі вторинної правничої допомоги у вашому регіоні.

2. Взаємодія між цими надавачами (державні, приватні та громадські організації).

3. Типові категорії справ, що вирішуються за допомогою вторинної правничої допомоги.

Завдання № 3

Порівняйте систему вторинної правничої допомоги в Україні з іншою країною та визначте ключові відмінності. Відповідь оформити у вигляді таблиці.

Завдання № 4

Проаналізуйте Закон України “Про безоплатну правничу допомогу” та визначте:

1. Які повноваження та обов'язки мають адвокати, що надають вторинну правничу допомогу?

2. Які види справ підпадають під надання безоплатної вторинної правничої допомоги?

3. Які вимоги висуваються до осіб, що можуть отримати таку допомогу?

Література (основна: 1, 2, 3, 4, 5, 14, 15, 16, 20, 21, 24, 25, 31; допоміжна: 32, 34, 35, 51, 72, 73).

МОДУЛЬ II

Тема 6. Критерії та умови отримання безоплатної правничої допомоги в Україні.

План лекції

1. Категорії громадян, які мають право на безоплатну первинну правничу допомогу.
2. Категорії громадян, які мають право на безоплатну вторинну правничу допомогу.
3. Права та обов'язки отримувачів безоплатної правничої допомоги.
4. Обмеження в отриманні безоплатної вторинної правничої допомоги.
5. Умова стану та умова суті щодо отримання безоплатної правничої допомоги в практиці Європейського суду з прав людини.
6. Особливості надання безоплатної правничої допомоги затриманим особам.

Питання для самоконтролю:

1. Які основні категорії осіб, що мають право на безоплатну первинну правничу допомогу, визначені законодавством?
2. Чи є особливі умови для осіб, які хочуть отримати безоплатну первинну правничу допомогу?
3. Які документи потрібно подати для підтвердження права на безоплатну первинну правничу допомогу?
4. Які категорії осіб можуть претендувати на безоплатну вторинну правничу допомогу?
5. Які критерії визначають право на безоплатну вторинну правничу допомогу для певних категорій громадян?
6. Яким чином особи можуть дізнатися про своє право на безоплатну вторинну правничу допомогу?

7. Які права отримувачі безоплатної правничої допомоги мають у процесі надання послуг?
8. Які обов'язки покладаються на осіб, які отримують безоплатну правничу допомогу?
9. Як отримувачі можуть захистити свої права у разі порушення?
10. Які існують основні обмеження для отримання безоплатної вторинної правничої допомоги?
11. Чи можуть бути ситуації, коли особа втратить право на безоплатну вторинну правничу допомогу?
12. Яким чином можна оскаржити рішення про відмову в наданні безоплатної вторинної правничої допомоги?
13. Які вимоги до умов стану та суті висуває Європейський суд з прав людини для надання безоплатної правничої допомоги?
14. Які прецеденти з практики Європейського суду з прав людини ілюструють важливість безоплатної правничої допомоги?
15. Як Європейський суд визначає, чи дотримуються права на безоплатну правничу допомогу?
16. Які специфічні правила регулюють надання безоплатної правничої допомоги затриманим особам?
17. Які права мають затримані особи щодо отримання правничої допомоги, і як їх можна реалізувати?
18. Які виклики можуть виникати при наданні безоплатної правничої допомоги затриманим особам?

Завдання № 1

Підготувати есе на одну із тем:

1. Безоплатна правнича допомога: основа справедливості у сучасному суспільстві.
2. Права та обов'язки отримувачів безоплатної правничої допомоги: виклики та перспективи.
3. Практика Європейського суду з прав людини: уроки для безоплатної правничої допомоги.

4. Майбутнє безоплатної правничої допомоги: інновації та технології.

Завдання № 2

Розробити план проведення інформаційної кампанії для поширення інформацію про можливості отримання безоплатної правничої допомоги серед населення. Створити інформаційний матеріал (листівку, брошуру, презентацію) для різних категорій громадян (наприклад, пенсіонери, внутрішньо переміщені особи).

Завдання № 3

Проведіть опитування серед людей, які отримували безоплатну правничу допомогу, щоб з'ясувати їхню думку про якість наданих послуг та пропозиції щодо покращення системи. Відповідь підготуйте у формі доповіді.

Література (основна: 1, 2, 3, 4, 5, 14, 15, 16, 20, 21, 24, 25, 31; допоміжна: 44, 54, 59, 63, 64, 65, 66)

Тема 7. Особливості взаємодії системи безоплатної правничої допомоги з адвокатами, правоохоронними та судовими органами.

План лекції

1. Адвокатура як інститут реалізації права на правничу допомогу.
2. Організаційні аспекти взаємодії адвоката з центрами надання безоплатної правничої допомоги.
3. Порядок і умови проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правничої допомоги.
4. Особливості надання безоплатної правничої допомоги затриманим особам.
5. Взаємодія системи безоплатної правничої допомоги з правоохоронними та судовими органами.

Питання для самоконтролю:

1. Яка роль адвокатури у забезпеченні доступу до правничої допомоги для громадян?
2. Як зміни в законодавстві вплинули на функції адвокатури в контексті безоплатної правничої допомоги?
3. Які основні виклики стоять перед адвокатами у процесі реалізації права на правничу допомогу?
4. Які основні етапи взаємодії адвокатів з центрами надання безоплатної правничої допомоги?
5. Як адвокати можуть покращити співпрацю з центрами, щоб забезпечити якісну правничу допомогу?
6. Які організаційні проблеми виникають у взаємодії адвокатів і центрів, і як їх можна вирішити?
7. Які критерії відбору адвокатів визначені для участі в конкурсі на надання безоплатної вторинної правничої допомоги?
8. Який процес проведення конкурсу, і які етапи є ключовими для відбору адвокатів?
9. Які основні труднощі можуть виникати під час конкурсу, і як їх можна подолати?
10. Які специфічні права мають затримані особи щодо отримання безоплатної правничої допомоги?
11. Які труднощі виникають при наданні безоплатної правничої допомоги затриманим особам, і як їх можна подолати?
12. Як адвокати можуть ефективно захищати права затриманих у рамках безоплатної правничої допомоги?
13. Яка роль правоохоронних і судових органів у забезпеченні ефективної системи безоплатної правничої допомоги?
14. Які проблеми виникають у взаємодії між системою безоплатної правничої допомоги та правоохоронними органами?
15. Як можна покращити співпрацю між адвокатами, судовими органами та правоохоронцями для забезпечення прав громадян?

Завдання № 1

Підготувати есе на одну із тем:

1. Адвокатура як гарант реалізації права на безоплатну правничу допомогу.
2. Етика адвоката: виклики в наданні безоплатної правничої допомоги.
3. Вплив технологій на надання безоплатної правничої допомоги: нові можливості.
4. Адвокатура та захист прав людини: роль безоплатної правничої допомоги.

Завдання № 2 (робота у малих групах)

Організуйте рольову гру, де студенти виконують ролі адвокатів, працівників центру та клієнтів. Одна група студентів грає роль громадян, які потребують вторинної правничої допомоги, а інша - роль працівників центру та адвокатів. Завдання “адвокатів” - надати консультацію та допомогу клієнтам.

Завдання № 3

Відповідно до частини 1 статті 26 Закону України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність” адвокатська діяльність здійснюється на підставі договору про надання правничої допомоги. Складіть договір про надання правничої допомоги.

Література (основна: 1, 2, 3, 4, 5, 14, 15, 16, 20, 21, 24, 25, 29, 31; допоміжна: 36, 39, 40, 52).

Тема 8. Діяльність інших агентів забезпечення права на безоплатну правничу допомогу.

План лекції

1. Юридичні клініки як суб’єкти забезпечення права на безоплатну правничу допомогу.

2. Особливості діяльності юридичних клінік в умовах воєнного стану.
3. Організація роботи юридичної клініки.
4. Волонтери безоплатної правничої допомоги та параюристи: поняття, функції, повноваження та співвідношення.

Питання для самоконтролю:

1. Яка роль юридичних клінік у забезпеченні доступу до безоплатної правничої допомоги для вразливих груп населення?
2. Які основні юридичні та організаційні аспекти діяльності юридичних клінік в Україні?
3. Як юридичні клініки взаємодіють із державними органами та іншими інституціями для покращення доступу до правничої допомоги?
4. Як воєнний стан вплинув на функціонування юридичних клінік і їхню здатність надавати правничу допомогу?
5. Які нові виклики постали перед юридичними клініками під час війни, і як вони їх вирішують?
6. Як змінився попит на безоплатну правничу допомогу в умовах воєнного стану?
7. Які ключові етапи необхідні для створення та функціонування юридичної клініки?
8. Як організується робота юридичної клініки з метою забезпечення ефективності та якості правничої допомоги?
9. Які методи і інструменти використовуються для навчання студентів у юридичних клініках?
10. Які основні відмінності між волонтерами безоплатної правничої допомоги та параюристами?
11. Які функції виконують волонтери в системі безоплатної правничої допомоги, і як це впливає на їхню діяльність?
12. Яким чином можна покращити співпрацю між волонтерами і параюристами для підвищення якості правничої допомоги?

Завдання № 1

Підготувати есе на одну із тем:

1. Юридичні клініки: інноваційний підхід до забезпечення прав людини.
2. Досвід юридичних клінік в умовах воєнного стану: адаптація та виживання.
3. Параюристи: міст між правом і суспільством.
4. Правова обізнаність як запорука захисту прав: роль юридичних клінік.

Завдання № 2

Створення інформаційного буклету: розробити інформаційний буклет, що міститиме основні відомості про права громадян на безоплатну правничу допомогу та послуги, які надає юридична клініка. Форма: друкований або електронний буклет.

Завдання № 3

Провести порівняльний аналіз діяльності юридичних клінік в Україні та в іншій країні (на ваш вибір), визначивши сильні та слабкі сторони. Форма: письмовий звіт (з порівняльною таблицею) або презентація.

Завдання № 4

Описати ситуацію, де особа потребує правничої допомоги (наприклад, щодо оформлення субсидії або вирішення трудового конфлікту).

Підготуйте план дій для клієнта, включаючи:

1. Які документи потрібно зібрати.
2. Які правові норми будуть застосовані в конкретному випадку.
3. Які етапи звернення до центру безоплатної правничої допомоги.

Література (основна: 1, 2, 3, 4, 5, 14, 15, 16, 20, 21, 24, 25, 31; допоміжна: 33, 42, 43, 45, 55, 62, 69).

Тема 9. Особливості забезпечення якості безоплатної правничої допомоги. Етика та професійні стандарти у сфері безоплатної правничої допомоги.

План лекції

1. Стандарти якості надання безоплатної вторинної правничої допомоги у цивільному та адміністративному процесах.
2. Стандарти якості надання безоплатної вторинної правничої допомоги у кримінальному процесі.
3. Моніторинг дотримання адвокатами стандартів якості.
4. Роль дисциплінарної комісії адвокатури в процесі забезпечення якості правничої допомоги.
5. Професійна поведінка та відповідальність адвокатів.
6. Професійна поведінка та відповідальність працівників системи безоплатної правничої допомоги.
7. Етичні стандарти та їх вплив на надання правничої допомоги.

Питання для самоконтролю:

1. Які основні етапи включає процес надання безоплатної правничої допомоги у цивільних справах?
2. Як забезпечується відповідність стандартам якості під час адміністративних процесів?
3. Які критерії оцінки ефективності безоплатної правничої допомоги в цивільному та адміністративному контекстах?
4. Які специфічні вимоги до адвокатів, які надають безоплатну правничу допомогу у кримінальних справах?
5. Як забезпечується дотримання стандартів якості у процесах захисту прав підозрюваних і обвинувачених?
6. Яка роль експертних оцінок у визначенні якості правничої допомоги у кримінальному процесі?

7. Які інструменти та методи використовуються для моніторингу дотримання стандартів якості адвокатами?
8. Як часто проводяться перевірки дотримання стандартів, і хто відповідальний за цей процес?
9. Які наслідки можуть настати для адвокатів у разі невідповідності стандартам якості?
10. Які основні функції дисциплінарної комісії адвокатури у забезпеченні якості правничої допомоги?
11. Як дисциплінарна комісія реагує на скарги щодо якості наданої безоплатної правничої допомоги?
12. Яким чином рішення дисциплінарної комісії можуть вплинути на репутацію адвокатів?
13. Які основні принципи професійної поведінки адвокатів у процесі надання безоплатної правничої допомоги?
14. Як адвокати можуть забезпечити високий рівень професіоналізму у своїй діяльності?
15. Які наслідки можуть виникнути для адвокатів за порушення етичних норм і стандартів?
16. Які етичні принципи регулюють діяльність працівників системи безоплатної правничої допомоги?
17. Як працівники можуть забезпечити якість обслуговування клієнтів у своїй роботі?
18. Які види відповідальності існують для працівників системи у разі неналежного виконання своїх обов'язків?
19. Які основні етичні стандарти існують у сфері безоплатної правничої допомоги?
20. Як етичні стандарти впливають на взаємодію адвокатів з клієнтами?
21. Яка роль професійних асоціацій у формуванні та підтримці етичних стандартів у сфері правничої допомоги?

Завдання № 1

Підготувати есе на одну із тем:

1. Роль дисциплінарних комісій у забезпеченні якості безоплатної правничої допомоги.
2. Співпраця між юридичними клініками та адвокатами: забезпечення якості правничої допомоги.
3. Якість правничої допомоги в кримінальному процесі: стандарти та реалії.
4. Вплив професійної поведінки на якість правничої допомоги: практичні аспекти.

Завдання № 2

Розробити етичний кодекс для адвокатів, які працюють у сфері безоплатної правничої допомоги, з урахуванням специфіки їхньої діяльності та викликів, з якими вони стикаються. Кодекс має містити рекомендації щодо професійної поведінки, конфлікту інтересів, взаємодії з клієнтами тощо.

Завдання № 3

Вибрати три конкретні випадки надання безоплатної правничої допомоги у цивільному та кримінальному процесах. Провести детальний аналіз кожного випадку з точки зору дотримання стандартів якості, професійної поведінки адвокатів та етичних норм. Написати звіт із висновками та рекомендаціями щодо покращення практик.

Література (основна: 1, 2, 3, 4, 5, 14, 15, 16, 20, 21, 24, 25, 31; допоміжна: 47, 38, 39, 46, 62).

Тема 10. Міжнародний досвід безоплатної правничої допомоги.

План лекції

1. Особливості організації безоплатної правничої допомоги в європейських державах (Польща, Велика Британія, Норвегія, Німеччина).

2. Особливості організації безоплатної правничої допомоги в державах англо-саксонської системи права.
3. Запозичення кращих практик та позитивного досвіду для України.

Питання для самоконтролю:

1. Які основні моделі організації безоплатної правничої допомоги використовуються в європейських державах (Польща, Велика Британія, Норвегія, Німеччина)?
2. Як фінансування безоплатної правничої допомоги відрізняється між Польщею, Великою Британією, Норвегією та Німеччиною?
3. Які виклики стоять перед системами безоплатної правничої допомоги в цих країнах, і як вони їх вирішують?
4. Як концепція безоплатної правничої допомоги реалізується в Сполучених Штатах і Великій Британії?
5. Які основні критерії відбору осіб, які мають право на безоплатну правничу допомогу в країнах англо-саксонської системи?
6. Які роль та вплив недержавних організацій у наданні безоплатної правничої допомоги в англо-саксонських країнах?
7. Які конкретні практики безоплатної правничої допомоги з європейських країн можуть бути адаптовані до української системи?
8. Які фактори слід врахувати при запозиченні міжнародного досвіду для покращення системи безоплатної правничої допомоги в Україні?
9. Яким чином можуть міжнародні організації та експерти сприяти впровадженню кращих практик у сфері безоплатної правничої допомоги в Україні?

Завдання № 1

Підготувати есе на одну із тем:

1. Запозичення міжнародного досвіду: кращі практики безоплатної правничої допомоги для України.

2. Фінансування безоплатної правничої допомоги в європейських країнах: моделі та підходи.

3. Роль адвокатів у забезпеченні доступу до правосуддя: досвід європейських країн.

Завдання № 2

Оберіть дві країни (наприклад, Україну та Німеччину) та проведіть порівняльний аналіз їхніх систем надання безоплатної правничої допомоги. Підготуйте таблицю, що містить порівняння таких аспектів:

1. Хто має право на безоплатну правничу допомогу.
2. Як організовано систему (державні чи приватні структури).
3. Які послуги надаються.
4. Як фінансується система.

Завдання № 3 (робота у групах)

Організуємо рольову гру, де кожна група студентів представляє систему безоплатної правничої допомоги певної країни (наприклад, США, Канада, Швеція). Кожна група має пояснити, як громадяни звертаються за допомогою, хто її надає, та як відбувається фінансування.

Завдання № 4

Дослідіть, як у різних країнах організовано надання правничої допомоги біженцям та шукачам притулку (наприклад, у Німеччині, Швеції, Греції). Підготуйте аналітичний звіт, що містить:

1. Процедури отримання безоплатної правничої допомоги біженцями.
2. Виклики, з якими стикаються надавачі правничої допомоги.
3. Рішення, які допомагають покращити правову підтримку цієї категорії осіб.

Завдання № 5

Розробіть модель надання безоплатної правничої допомоги для країни з обмеженими ресурсами (наприклад, для країни в Африці чи Азії). Ваша модель повинна включати:

1. Мінімальні витрати для функціонування системи.
2. Основні типи послуг, які повинні бути надані.
3. Способи залучення міжнародної допомоги та фінансування.

Література (основна: 1, 2, 3, 4, 5, 14, 15, 16, 20, 21, 24, 25, 31; допоміжна: 41, 52, 53, 62).

Тема 11. Особливості надання безоплатної правничої допомоги в окремих категоріях справ.

План лекції

1. Особливості надання безоплатної правничої допомоги внутрішньо переміщеним особам та мешканцям тимчасово окупованих територій.
2. Особливості надання безоплатної правничої допомоги дітям.
3. Особливості надання безоплатної правничої допомоги постраждалим від домашнього насильства.
4. Особливості надання безоплатної правничої допомоги учасникам бойових дій та членам сімей загиблих Захисників і Захисниць України.

Питання для самоконтролю:

1. Які специфічні потреби та виклики існують у внутрішньо переміщених осіб при отриманні правничої допомоги?
2. Які юридичні механізми та програми підтримують доступ до безоплатної правничої допомоги для мешканців тимчасово окупованих територій?
3. Яку роль відіграють місцеві та міжнародні організації у наданні безоплатної правничої допомоги цим групам населення?

4. Які особливості та підходи використовуються для забезпечення прав дітей у процесі надання безоплатної правничої допомоги?

5. Як здійснюється захист прав дітей у правничій допомозі в контексті сімейних спорів та інших юридичних проблем?

6. Які організації та фахівці залучені до надання правничої допомоги дітям, і які їхні ролі?

7. Які правові механізми захищають постраждалих від домашнього насильства в Україні, і як вони взаємодіють із системою безоплатної правничої допомоги?

8. Які особливості надання правничої допомоги постраждалим від домашнього насильства, враховуючи їхню психологічну та соціальну уразливість?

9. Які ресурси та організації можуть допомогти постраждалим у отриманні правничої допомоги та захисту їхніх прав?

10. Які специфічні юридичні питання виникають у учасників бойових дій та їхніх сімей, і як безоплатна правнича допомога може їх вирішити?

11. Як здійснюється підтримка прав учасників бойових дій і членів їхніх сімей у контексті соціальних, медичних та фінансових аспектів?

12. Які програми та ініціативи існують для забезпечення доступу до безоплатної правничої допомоги цим категоріям населення?

Завдання № 1

Підготувати есе на одну із тем:

1. Діти в правовій системі: особливості надання безоплатної правничої допомоги.

2. Домашнє насильство: роль безоплатної правничої допомоги у захисті постраждалих.

3. Учасники бойових дій та їхні сім'ї: доступ до безоплатної правничої допомоги в Україні.

4. Правова допомога в умовах конфлікту: досвід України.

Завдання № 2

Клієнт, який є внутрішньо переміщеною особою (ВПО), звернувся за допомогою щодо отримання житла або компенсації за втрачене майно.

Завдання:

1. Описати процес надання безоплатної правничої допомоги для ВПО.
2. Розробити юридичну стратегію захисту прав ВПО на житло.
3. Скласти звернення до відповідного державного органу про надання житлової компенсації.

Запитання для обговорення: Які основні виклики виникають під час надання правничої допомоги внутрішньо переміщеним особам?

Завдання № 3

Клієнт потребує правничої допомоги через ненадання послуг належної якості продавцем.

Завдання:

1. Проаналізувати законодавство щодо захисту прав споживачів.
2. Описати процедуру звернення за безоплатною правничою допомогою для вирішення цього питання.
3. Скласти претензію до продавця з вимогою про повернення коштів або заміну товару.

Запитання для обговорення: Як безоплатна правничка допомога сприяє захисту прав споживачів у подібних ситуаціях?

Завдання № 4

Місцеві мешканці звернулися за правничою допомогою для оскарження дій підприємства, що забруднює навколишнє середовище.

Завдання:

1. Визначити, які норми екологічного законодавства порушені.

2. Описати, як безоплатна правнича допомога може сприяти вирішенню цієї справи.

3. Розробити план подання позову до суду з вимогою припинення діяльності підприємства.

Завдання № 5

Опис ситуації: 10-річна дівчинка Аня живе з матір'ю та вітчимом у невеликому місті. Останні кілька років вона регулярно страждає від фізичного та психологічного насильства з боку вітчима. Він часто проявляє агресію, б'є дитину та погрожує, що вона має мовчати, інакше він завдасть шкоди матері. Мати знає про ці дії, але боїться втручатися через страх перед чоловіком, відмовляючись звертатися по допомогу.

Аня розповіла про ситуацію шкільному психологу, який зобов'язаний повідомити про це відповідні органи. Після перевірки соціальної служби було підтверджено факт домашнього насильства. Дівчинка потребує правничої допомоги для захисту своїх прав, а також щоб вирішити питання щодо:

1. Виведення її з небезпечного середовища.
2. Тимчасового влаштування під опіку (наприклад, до родичів чи в інший захисний заклад).
3. Представлення інтересів у суді для забезпечення подальшого правового захисту.
4. Притягнення вітчима до відповідальності за вчинене насильство.

Правові питання для розгляду:

1. Юридичний захист дитини від домашнього насильства:

- Які механізми надаються законодавством для захисту прав дітей у випадках домашнього насильства?
- Як адвокат може допомогти забезпечити безпеку дитини в такій ситуації?

2. Оформлення опіки або тимчасового влаштування дитини:

- Як можна оформити тимчасову опіку або перевести дитину до безпечного місця проживання?
- Які правові процедури для цього необхідні?

3. Притягнення винних до відповідальності:

- Які правові дії можуть бути вжиті щодо вітчима, який вчинив насильство?
- Як можна залучити органи опіки та поліцію для початку розслідування?

4. Роль органів опіки, соціальних служб та адвоката:

- Як адвокат може представляти інтереси дитини у суді та співпрацювати з соціальними службами?
- Які функції органів опіки та як вони можуть підтримати дитину?

Завдання для вирішення:

1. Розробіть правову стратегію для захисту дитини: як забезпечити її безпеку та подальший правовий захист.

2. Складіть план дій для адвоката: як взаємодіяти з органами опіки, соціальними службами та правоохоронними органами для захисту інтересів дитини.

3. Підготуйте проект заяви до суду про притягнення вітчима до відповідальності за вчинене насильство та оформлення тимчасової опіки над дитиною.

Література (основна : 2, 4, 5, 7, 8; допоміжна: 32, 34, 35, 53, 62).

3. САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Підготовка до семінарських занять допомагає глибше вивчити основні теми дисципліни “Основи безоплатної правничої допомоги”, а самостійна робота сприяє кращому засвоєнню матеріалу, формуванню у них навичок та вмінь одержувати додаткові знання та оволодіти вмінням самостійно працювати з Конституцією України, законами, іншими нормативно-правовими актами та спеціалізованою літературою.

Самостійна робота здійснюється у таких формах:

- виконання домашніх завдань;
- складання схем, таблиць з тем курсу “Основи безоплатної правничої допомоги”;
- складання процесуальних документів;
- робота як з нормативними актами внутрішнього законодавства, так і з міжнародними актами, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, та іншими міжнародними актами, а також тлумачення їх відповідно до конкретних обставин;
- доопрацювання матеріалів лекції шляхом пошуку додаткової спеціалізованої літератури та опрацювання нормативно-правових актів;
- робота в інформаційних мережах;
- опрацювання додаткової спеціалізованої літератури;
- складання конспектів тем, що виносяться на самостійне вивчення.

Підготовка до семінарських занять передбачає вирішення ситуаційних задач з відповідної теми. Вирішення ситуаційних задач передбачає ретельне вивчення всіх питань семінарського заняття, ознайомлення з рекомендованою літературою, опрацювання та детальний аналіз нормативних джерел з відповідної теми.

Розглядаючи конкретне завдання, необхідно дослідити всі обставини казусу і чітко відповісти на поставлені після завдання питання. Відповіді мають носити розширений та обґрунтований характер, обов’язково із посиланням на норми того чи іншого нормативного акту, а також на монографічне або навчально-методичне джерело, яке використовувалося.

Складаючи схеми чи таблиці, необхідно ознайомитися зі всіма матеріалами відповідної теми, опрацювати нормативно-правові акти та іншу спеціалізовану літературу. Виклад матеріалу в схемах та таблицях повинен бути стислим, максимально інформованим. Текстову

інформацію, що подано в схемах та таблицях, потрібно ретельно перевірити на відсутність орфографічних, граматичних чи стилістичних помилок. Схеми, таблиці мають бути подані на електронному носії та у роздрукованому вигляді, а також можуть бути у письмовій формі.

4. ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Однією з форм організації навчального процесу в умовах кредитно-модульної системи є індивідуальна робота здобувачів освіти.

Індивідуальна робота студентів з навчальної дисципліни “Основи безоплатної правничої допомоги” може включати:

- написання наукових статей, тез наукових доповідей, рефератів та їх презентація на семінарських заняттях;

- участь у студентських конференціях, конкурсах, олімпіадах, наукових засіданнях, науково-практичних семінарах, колоквиумах тощо;

- участь у роботі та діяльності юридичної клініки ННП НУВГП;

- анотацію прочитаної додаткової літератури з навчальної дисципліни, бібліографічний опис літератури;

- зібрання постатейного матеріалу та письмовий аналіз законодавства України;

- розробка мультимедійних презентацій у вигляді спеціально підготовленого слайд-шоу, де матеріал подається у вигляді схем, діаграм, статистичних даних тощо.

Вибір видів індивідуальної роботи здійснюється студентом за власними інтересами та попереднім узгодженням з викладачем. Тематику та форму індивідуальної роботи студент отримує на початку навчального року і здає роботу у визначені строки. Організацію, контроль та оцінювання якості виконання індивідуальної роботи студентів здійснює науковий керівник. Індивідуальна робота подається на кафедру для перевірки до початку екзаменаційної сесії.

Теми для написання рефератів

(есе, наукових статей, тез наукових доповідей, презентацій)

1. Поняття безоплатної правничої допомоги: законодавчий аналіз.
2. Історія розвитку безоплатної правничої допомоги в Україні.
3. Міжнародні стандарти у сфері надання безоплатної правничої допомоги.
4. Система безоплатної первинної правничої допомоги: структура та функції.
5. Безоплатна вторинна правнича допомога: юридичне забезпечення та практичне значення.
6. Роль адвоката в системі безоплатної правничої допомоги.
7. Місце безоплатної правничої допомоги в системі конституційних прав людини.
8. Безоплатна правнича допомога у кримінальних справах: основні принципи та проблеми.
9. Захист прав дітей через систему безоплатної правничої допомоги.
10. Безоплатна правнича допомога для соціально вразливих груп населення: малозабезпечені, інваліди, ВПО.
11. Фінансування системи безоплатної правничої допомоги в Україні: проблеми та перспективи.
12. Роль органів місцевого самоврядування у наданні безоплатної правничої допомоги.
13. Принцип рівного доступу до правосуддя через систему безоплатної правничої допомоги.
14. Закон України “Про безоплатну правничу допомогу”: аналіз основних положень.
15. Безоплатна правнича допомога у справах про адміністративні правопорушення.
16. Надання правничої допомоги у справах про захист прав споживачів.
17. Правова допомога у справах, що стосуються трудових спорів.
18. Судова практика у справах за участю безоплатної правничої допомоги.

19. Адвокатура і безоплатна правнича допомога: взаємодія та проблеми.
20. Міжнародний досвід надання безоплатної правничої допомоги: порівняльний аналіз.
21. Регулювання діяльності центрів надання безоплатної правничої допомоги.
22. Особливості надання безоплатної правничої допомоги у справах про домашнє насильство.
23. Правничі гарантії для внутрішньо переміщених осіб через систему безоплатної допомоги.
24. Прозорість і контроль у системі безоплатної правничої допомоги: шляхи покращення.
25. Безоплатна правнича допомога у цивільних справах: проблеми практичної реалізації.
26. Проблеми доступу до безоплатної правничої допомоги у сільських та віддалених районах.
27. Ефективність державної політики у сфері безоплатної правничої допомоги.
28. Захист екологічних прав через систему безоплатної правничої допомоги.
29. Особливості правничої допомоги у справах про права інтелектуальної власності.
30. Права людини і безоплатна правнича допомога: взаємозв'язок та реалізація в Україні.

Тези доповіді повинні бути обсягом 2-5 сторінок тексту та набрані у редакторі Microsoft Word (LibreOffice Writer) шрифтом Times New Roman, розмір шрифту 14, інтервал між рядками одинарний. Формат аркуша - А4. Параметри сторінки: ліве поле - 2.0 см, праве - 2.0 см, верхнє - 2.0 см, нижнє - 2.0 см. Сторінки без нумерації. Назва доповіді друкується великими літерами, шрифт жирний, без нахилу та підкреслювань, по центру аркуша, без переносів, відокремлюється від тексту одним вільним рядком зверху та знизу.

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Висновок Конституційного Суду України у справі за зверненням Верховної Ради України про надання висновку щодо

відповідності законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) вимогам статей 157 і 158 Конституції України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001v710-16#Text>

2. Загальна декларація прав людини. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL:

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text

3. Закон про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо спрощення доступу до безоплатної правничої допомоги. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40197>

4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Міжнародний документ від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

5. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

6. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 року № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.

7. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 року. *Верховна рада України* : офіційний сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text

8. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16.12.1966 року. *Верховна рада України* : офіційний сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text

9. Положення про волонтерську діяльність у сфері надання безоплатної правової допомоги: наказ Міністерства юстиції України та Координаційного центру з надання правової допомоги від 27.01.2021 року. № 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0001419-21#Text>

10. Положення про комісію з оцінювання якості, повноти та своєчасності надання адвокатами безоплатної правової допомоги: затв. рішенням Національної асоціації адвокатів України від 15.12.2012 р. № 281. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/ru/vr281871-17#Text>

11. Положення про Координаційний центр з надання правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 червня 2012 року № 504. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504-2012-%D0%BF#n17>

12. Положення про міжрегіональні управління Міністерства юстиції України : наказ від 23.06.2011 року № 1707/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0759-11#Text>

13. Положення про Міністерство юстиції України. *Верховна рада України* : офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-%D0%BF#Text>

14. Положення про центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги : затв. Постановою Міністерства Юридична допомога України від 02 липня 2012 р. № 967/5. *Верховна рада України*: офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1091-1>

15. Порядок ведення Координаційним центром з надання правової допомоги Реєстру адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу: наказ Міністерства юстиції України від 30.04.2015 року № 633/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0517-15#Text>

16. Порядок і умови проведення конкурсу з відбору адвокатів, які залучаються для надання безоплатної вторинної правової допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 року № 1362 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 9 серпня 2017 року № 575). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1362-2011-%D0%BF#n93>

17. Порядок проведення конкурсного відбору медіаторів, які залучаються центрами з надання безоплатної вторинної правничої допомоги: наказ Міністерства юстиції України від 28 листопада 2022 року № 5298/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1500-22#Text>

18. Правил етичної поведінки працівників системи надання безоплатної правової допомоги», затверджені наказом Міністерства юстиції України та Координаційний центр з надання безоплатної правової допомоги від 29.03.2019 № 40. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0040419-19>

19. Правила адвокатської етики. *Верховна рада України* : офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0003418-12#Text>.

20. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 року № 5076-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.

21. Про безоплатну правничу допомогу: Закон України від 02.06.2011 року № 3460-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. Ст. 577.

22. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення доступу до безоплатної правничої допомоги: проєкт Закону України від 09.08.2022 р. № 7473-д. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/CardByRn?regNum=7473%D0%B4&conv=9>

23. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 02.06.2016 р. № 1401-VIII. *Верховна рада України* : офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1401-19#n141>

24. Про ефективний доступ до закону і правосуддя найбідніших верств населення: рекомендація № R (93) 1 Комітету Міністрів Ради Європи від 8 січня 1993 р. URL: <https://hcj.gov.ua/page/rekomendaciyi-komitetu-ministriv-rady-uevropy>

25. Про затвердження Державної цільової програми формування системи безоплатної правової допомоги на 2013–2017 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 13 лютого 2013 року № 394. *Верховна рада України*: офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/394-2013-%D0%BF#Text>

26. Про затвердження Положення про Наглядову раду Координаційного центру з надання правової допомоги : наказ Міністерства юстиції України від 14.08.2019 р. № 2551/5. *Верховна рада України* : офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/z0932-19> Про затвердження Положення про центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги: наказ Міністерства юстиції України від 02.07.2012 р. № 967/5. *Верховна рада України* : офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1091-12#Text>

27. Про затвердження Порядку та критеріїв залучення органами місцевого самоврядування юридичних осіб приватного права до надання безоплатної первинної правової допомоги: наказ Міністерства юстиції України від 15.06.2012 р. № 891/5. *Верховна рада України*: офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0987-12#Text>

28. Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо спрощення доступу до безоплатної правничої допомоги та підвищення якості її надання: аналіз проєкту Закону України № 5107. URL: <https://rm.coe.int/bh8751-ро691406-oleksandr-ovchynnykov-2/1680a2f1e8>

29. Про Кабінет Міністрів України : Постанова Верхов. Ради України від 14.04.2016 р. № 1093-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1093-19>

30. Про концепцію формування безоплатної правової допомоги в Україні: Указ Президента України від 9 червня 2006 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509/2006#Text>

31. Стандарти якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у цивільному, адміністративному процесах та представництва у кримінальному процесі: наказ Міністерства юстиції України 21.12.2017 р. № 4125/5. *Верховна рада України* : офіційний сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1554-17#Text>

Допоміжна:

32. Адміністративно-правові засади реалізації права на отримання професійної правничої допомоги в Україні: навч. посіб./ А. В. Боровик, А. В. Деревянко, О. Ю. Дрозд та ін. Одеса: Вид. дім «Гельветика», 2021. 252 с.

33. Боганюк І. В. Діяльність юридичних клінік в умовах воєнного стану. *Юридичний вісник*. 2022. № 3 (64). С. 199–205.

34. Буряк Я. Я. Діяльність Міністерства юстиції України як органу публічної влади зі створення системи безоплатної вторинної правової допомоги, що спрямована на захист прав та законних інтересів осіб. *Право і суспільство*. 2018. № 3. С. 177–181.

35. Вилков С. В. Адміністративно-правові засади організації надання адвокатами безоплатної правової допомоги: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 26 с.

36. Вільчик Т. Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.10. Харків, 2016. 40 с.

37. Говоруха О., Козьяков І. Актуальні питання реалізації принципів надання безоплатної правової допомоги. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2018. № 1. С. 107–116.

38. Гончар Д. В. Міжнародні стандарти надання безоплатної правової допомоги та їх вплив на національний правопорядок. *Часопис Київського університету права*. 2017. № 1. С. 37–39. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Chkup_2017_1_9.pdf. (дата звернення: 12.03.2023).

39. Джуська А. В. Конституційне право людини на професійну правничу допомогу. Київ, 2018. 271 с.
40. Дроздов О. М. Щодо відповідності проекту Закону № 1013 про скасування адвокатської монополії вимогам статей 157 і 158 Конституції (науковий висновок) / Юридична газета. URL: https://zib.com.ua/ua/print/139543schodo_vidpovidnosti_proektu_zakonu__1013_pro_skasuvannya_ad.html
41. Дубець А. В., Дяченко С. В. Діяльність юридичних клінік в умовах воєнного стану. *Developing an understanding of the specificities and functions of scientific language* : Proceedings of the XVIII International Scientific and Practical Conference, May 01–02, 2023. Zurich, Switzerland by the «InterSci». С. 24–27.
42. Дубчак Н. С. Досвід організації та діяльності юридичних клінік в країнах правової системи англо-американського типу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. Право* / гол. ред. Ю. М. Бисага. Ужгород : Гельветика, 2013. Вип. 21. Т. 1. Ч. 2. С. 36–38.
43. Дубчак Н. С. Юридичні клініки в системі захисту прав і свобод людини і громадянина: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2014. 22 с.
44. Дуліба Є. В. Особливості надання безоплатної правової допомоги для військовослужбовців в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми правознавства*. 2023. № 2 (34). С. 57–63.
45. Дуліба Є., Теремецький В. Юридична клініка як форма навчання і забезпечення реалізації права на правову допомогу. *Приватне право і підприємництво*. 2022. Вип. 21. С. 132–139.
46. Експертний звіт щодо спрощення та впорядкування доступу громадян до безоплатної первинної правової допомоги. *Мережа правового розвитку*. URL: <https://ldn.org.ua/useful-material/ekspertnyy-zvit-shchodo-shchodo-sproshchennia-ta-vporiadkuvannia-dostupu-hromadian-do-bezoplatnoi-pervynnoi-pravovoi-dopomohy-zokrema-shchodo-mozhlyvosti-zaluchennia-orhanamy-mistsevoho-samovriaduvann/>
47. Доступність правової допомоги в контексті воєнного стану: звіт за результатами комплексного дослідження опитування громадян, внутрішньо переміщених осіб та фахівців системи безоплатної правової допомоги. URL: <https://legalaid.gov.ua/wp-content/uploads/2023/02/dostupnist-pravovoyi-dopomogy-v-konteksti-voyennogo-stanu.pdf>

48. Звіт комітету з питань безоплатної правової допомоги, що діє в складі НААУ, з актуальних питань функціонування системи безоплатної правової допомоги в Україні. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/publications/%D0%97%D0%B2%D1%96%D1%82%20%D0%91%D0%9F%D0%94_2022.pdf
49. Звіт про роботу системи безоплатної правової допомоги у 2020 році. *Безоплатна правова допомога* : офіційний сайт. URL: <https://legalaid.gov.ua/publiczna-informatsiya/zvity-pro-robotu-systemy-bpd/>
50. Звіт про роботу системи безоплатної правової допомоги у 2022 році. *Безоплатна правова допомога* : офіційний сайт. URL: <https://legalaid.gov.ua/publiczna-informatsiya/zvity-pro-robotu-systemy-bpd/>
51. Карий В. В. Теорія та практика функціонування системи безоплатної правової допомоги: адміністративно-правові аспекти: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Тернопіль, 2022. 216 с.
52. Ковальчук І. С. Окремі аспекти взаємодії адвоката з центрами надання безоплатної правової допомоги. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє* : матер. X Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 6 листоп., 2020 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (голова) та ін. Одеса: Фенікс, 2020. С. 59–61.
53. Конституційне право України: підручник / за ред. Ю. М. Тодики, В. С. Журавського. Київ, 2002. 544 с.
54. Литвин О. Л. Особливості надання безоплатної правової допомоги населенню в умовах воєнного стану. *Juris Europensis Scientia*. 2022. Вип. 2. С. 76–81.
55. Лоджук М. Т. Юридичні клініки в Україні: освіта та правова допомога : монографія. Одеса : Фенікс, 2015. 328 с.
56. Міщук І. В. Особливості надання безоплатної правової допомоги в Україні під час воєнного стану. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 3. С. 74–79.
57. Міщук І. В., Сахнюк В. В. Окремі аспекти права на безоплатну правову допомогу в контексті прецедентної практики Європейського суду з прав людини. *Нове українське право*. 2021. Вип. 3. С. 151–155.
58. Міщук І. В. Концепція професійної правничої допомоги в Україні: загальнотеоретичний аспект. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 5. С. 278–282.

59. Оверчук С. В. Умови надання безоплатної правової допомоги в контексті прецедентної практики Європейського суду з прав людини. *Часопис Національного університету «Острозька академія». Сер. Право.* 2016. № 1 (3). URL: <https://lj.oa.edu.ua/articles/2016/n1/160svzpl.pdf> (дата звернення: 23.04.2023).
60. Олійник Ю. В. Співвідношення поняття «професійна правнича допомога» з суміжними категоріями. *Інтернаука : Міжнародний науковий журнал. Сер. Юридичні науки.* 2022. № 8 (54). С. 69–77.
61. Оцінювання системи безоплатної вторинної правової допомоги в Україні у світлі стандартів і передового досвіду Ради Європи (лютий-червень 2016). URL: <https://rm.coe.int/16806ff4a9>
62. Право особи на безоплатну правову допомогу/ Ю. О. Данилевська, Л. В. Павлик, З. З. Петрович, У. О. Цмоць. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 136 с.
63. Рішення по справі *Artico v. Italy*, 1980 р. № 6694/74. URL: <http://www.echr.coe.int/>
64. Рішення по справі *Tabor v. Poland*, 2006 р. № 12825/02. URL: <http://www.echr.coe.int/>
65. Рішення по справі «Бертуцці проти Франції» № 36378/97. URL: <http://www.echr.coe.int/>
66. Рішення по справі «Ніколаєнко проти України» (Заява № 39994/06). Рішення європейського суду з прав людини / Офіційний переклад. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_891#Text (дата звернення: 12.03.2023).
67. Рішення по справі Ейрі: рішення Європейського суду з прав людини від 9 жовтня 1979 року. Верховна рада України : офіційний вебсайт. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/980_332
68. Рішко М. І. Забезпечення права на безоплатну правову допомогу в Україні: теоретико-правове дослідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Івано-Франківськ, 2019. 19 с.
69. Руденко Л. Д., Амелічева Л. П. Деякі проблеми формування та розвитку юридичної клінічної науки у світлі людиноцентризму та правового аутопоезису. *Правова позиція.* 2021. № 4 (33). С. 5–10.
70. Рогозіннікова К. С. Правопросвітництво в діяльності системи безоплатної правової допомоги. *Науковий Вісник*

Ужгородського Національного Університету. Сер. Право. 2023. Вип. № 75 (1). С. 267–271.

71. Сакун Д. І. Адміністративно-правові гарантії надання безоплатної правової допомоги адвокатами : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Запоріжжя, 2020. 26 с.

72. Шандула О. О. Виникнення та розвиток безоплатної правової допомоги в Україні. Форум права. 2021. № 5. С. 56–64.

73. Шовкун А. А. Суб'єкти управління системою надання безоплатної правової допомоги в Україні та їх правове становище. Прикарпатський юридичний вісник. 2023. Вип. 1 (48). С. 72–76.